

DISKRIMINERINGSNEMNDA

Offentlig versjon

Sak 2022/1084

C, på vegne av A

mot

X kommune

Uttalelse av 16. april 2025 fra Diskrimineringsnemnda.

**Nemndas sammensetning:
Bjørnar Borvik (nemndleder)
Lars Magnus Bergh
Maria Mirijanyan**

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Dreggsallmenningen 10-12 5003 Bergen	(+47) 909 33 125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Saken gjelder spørsmål om manglende universell utforming av applikasjonen Skolen fra Cappelen Damm, som en kommune har brukt i undervisningen av en blind barneskoleelev.

Bakgrunn for saken

A begynte i 1. klasse ved Y skole i X høsten 2020. Han har en genetisk arvelig netthinnesykdom, og selv om han har noe restsyn, er han i praksis blind.

Etter råd fra faginstanser startet foreldrene prosessen med å forberede skolen på As ressurser og behov to år før skolestart. Planen var å sikre skolen god nok tid til å bygge opp nødvendig kompetanse innen synspedagogikk, kartlegge behovet for pedagogisk tilrettelegging og planlegge og gjennomføre fysisk tilrettelegging.

Klage fra advokatfullmektig Tor Omar Heyerdahl Nyquist på vegne av foreldrene til A, kom inn til Diskrimineringsnemnda 11. november 2021. Klagen gjaldt påstand om manglende individuell tilrettelegging for A og brudd på plikten til universell utforming av ti apper brukt i undervisningen ved Y skole. I løpet av saksbehandlingen klaget C inn bruken av ytterligere seks apper som hun mente heller ikke var universelt utformet. Blant disse var appen Skolen fra Cappelen Damm.

Under nemndas behandling av saken har C overtatt rollen som partsrepresentant, og hun er den som nå ivaretar saken på vegne av sin sønn. I februar 2023, da A gikk i 3. klasse, fikk han gjesteelevplass på Z skole i Æ. Han var fra dette tidspunktet ikke lenger elev ved Y skole.

For å få til en hensiktsmessig behandling, ble saken på et tidspunkt delt i én sak per app. Tabellen under viser fordelingen av saker med tilhørende saksnummer:

2022/591	Manglende individuell tilrettelegging og manglende universell utforming av applikasjonen Showbie
2022/1084	Manglende universell utforming av applikasjonen Skolen fra Cappelen Damm
2024/88	Manglende universell utforming av applikasjonen Book Creator
2024/89	Manglende universell utforming av applikasjonen DragonBox Big Numbers
2024/90	Manglende universell utforming av applikasjonen GraphoGame Norsk
2024/91	Manglende universell utforming av applikasjonen Happi Staver
2024/92	Manglende universell utforming av applikasjonen Les HD
2024/93	Manglende universell utforming av applikasjonen Matemagisk
2024/94	Manglende universell utforming av applikasjonen Math Magic

2024/95	Manglende universell utforming av applikasjonen Skoleskrift 2
2024/96	Manglende universell utforming av applikasjonen Tella
2024/97	Manglende universell utforming av applikasjonen Elevkanalen
2024/98	Manglende universell utforming av applikasjonen Salaby
2024/99	Manglende universell utforming av applikasjonen Skolestudio
2024/100	Manglende universell utforming av applikasjonen Aschehoug Univers
2024/102	Manglende universell utforming av applikasjonen Pickatale

IKT-faglig uttalelse fra Digitaliseringsdirektoratet

Digitaliseringsdirektoratet, ved Tilsyn for universell utforming av ikt (Tilsynet), ga 17. januar 2023 en IKT-faglig uttalelse om Skolen fra Cappelen Damm.

Under forutsetning av at Skolen fra Cappelen Damm var å regne som en integrert del av undervisningen ved skolen, og derfor kunne anses som en hovedløsning, konkluderte Tilsynet med at appen Skolen i middels grad var i samsvar med regelverket. Testingen avdekket flere brudd på minstekravene i regelverket. Bruddene innebar at deler av nettstedet var lite tilgjengelig for brukere med synsnedsettelse som benytter seg av skjermleser. Tilsynet anså bruddene som lite ressurskrevende å rette.

Partene er uenige om i hvilket omfang appen ble brukt i undervisningen. Tilsynet kunne derfor ikke konkludere i spørsmålet om appen Skolen fra Cappelen Damm var en hovedløsning for Y skole.

Behandling av saken i nemndmøte

Etter vanlig saksforberedelse ble saken behandlet i nemndas møte 27. november 2024 i Statens Hus i Bergen og via videokonferanse. Nemnda var satt med nemndleder Bjørnar Borvik og nemndmedlemmene Lars Magnus Bergh og Maria Mirijanyan. Sekretariatet var representert ved Kristine Fleten Sandven (møteansvarlig), Ruth Øijordsbakken og Birthe Lill Christiansen.

Ettersom opprinnelig sak er delt opp i flere saker som vist over, må avgjørelsen ses i sammenheng med avgjørelsene i sakene 2022/591, 2024/88 til 2024/100 og 2024/102. Nemnda gjør særlig oppmerksom på at spørsmålet om rettslig klageinteresse og plikten til egnet individuell tilrettelegging er behandlet i sak 2022/591.

Partenes påstander og argumenter

Oppsummering av påstandene og argumentene til C:

X kommune har diskriminert A på grunn av manglende universell utforming av appen Skolen fra Cappelen Damm.

Kartleggingsstudier og sektortilsyn viser at etterlevelsen av det lovmessige kravet om universell utforming er lav. Y skole etterkom ikke Cs ønske om innsyn i loggen på As nettbrett, slik at hun kunne få en fullstendig oversikt over hvilke digitale læremidler skolen benyttet. C ble derfor først oppmerksom på skolens bruk av ytterligere seks digitale læremidler ved tilsvaret fra X kommune i klagesaken for nemnda. De seks digitale læremidlene er:

- Skolen fra Cappelen Damm
- Salaby
- Pickatale
- Elevkanalen
- Skolestudio
- Aschehougs Univers

Det er godt dokumentert at de ti appene som er omfattet av den opprinnelige klagen, ikke var tilgjengelige med blindetekniske hjelpemidler. Appen Skolen fra Cappelen Damm viste seg også å bryte med mellom 70 og 80 % av minstekravene som inngikk i sektortilsynet i 2023. Oppdatert tilgjengelighetserklæring viser at denne appen nå delvis er i samsvar med kravene til universell utforming av IKT, men at de gjenstående bruddene spesielt får konsekvenser for brukere med synsnedsettelse.

X kommunes tilsvare må holdes opp mot likestillings- og diskrimineringslovens formålsbestemmelse. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes. Uten selv å forstå det, beskriver kommunen i sitt tilsvare hvordan A måtte omgå appenes manglende universelle utforming ved å bruke sitt restsyn for å navigere i appen og deretter skru på VoiceOver og lytte til teksten. Hele hensikten med universell utforming er å unngå særløsninger. Det er uriktig at det ikke ble etablert særløsninger, ettersom A var avhengig av synstolkning og annen nødvendig bistand fra assistenten for å arbeide i appen.

Både dokumentasjonen til klagen og Digitaliseringsdirektoratets uttalelser underbygger påstanden om brudd på lovens §§ 18 og 21. Det er tydelig redegjort for at A ble tildelt oppgaver han ikke hadde mulighet for å mestre, ene og alene på grunn av nedsatt synsfunksjon.

Kommunens tolking av hva som skal anses som en hovedløsning, er feil. Alle apper og digitale læreplattformer som er omfattet av klagen retter seg mot eller er stilt til rådighet for alle elever og foreldre, de underbygger skolens alminnelige funksjon og er en del av virksomhetens hovedløsning, og de er en integrert del av undervisningen. Kommunens påstand om at appene ble brukt sjelden, er ikke dokumentert. Appen Skolen fra Cappelen Damm er å anse som en hovedløsning og er omfattet av kravene til universell utforming.

Når kommunen viser til at det ville innebære en uforholdsmessig stor byrde dersom plikten til universell utforming anses å gjelde for appene som er omfattet av klagen, innebærer dette at kommunen mener det vil være en uforholdsmessig byrde å følge norsk lov.

Kommunen har fremdeles appen Skolen fra Cappelen Damm i sin portefølje av lisensierte skoleløsninger, og bruken av appen går ut over alle elever med behov for universell utforming. Nemnda bør treffe vedtak om at X kommune plikter å rette opp i forholdene innen en angitt frist, og i motsatt fall ilegge tvangsmulkt.

Oppsummering av påstandene og argumentene til X kommune:

X kommune har ikke diskriminert A.

Både appene og andre digitale læremidler ble brukt i varierende grad, alt etter tema, arbeidsmetoder og elevenes behov. Her var elever med spesielle behov inkludert. Som ett av flere verktøy hadde elevene hvert sitt nettbrett. På denne måten var det lettere å tilpasse undervisningen til den enkelte eleven, og slik kunne de jobbe med differensierte løsninger og i ulikt tempo. Læring ved bruk av nettbrett utgjorde likevel bare en liten del av elevenes skolehverdag. Like viktig var samarbeid, det å bevege kroppen i ulike aktiviteter, ta og føle på konkrete, syng, leke, dramatisere og bruke blyant og fargestifter.

På høsten i tredje trinn var appen Skolen fra Cappelen Damm benyttet én til to timer det skoleåret. Appen ble brukt ved at lærerne viste et hovedoppslag til elevene, som lyttet til sanger, rim og regler. A fikk bilder og oppslag sendt til eget nettbrett, og lærerne forstørret bildene for ham. Han hadde i likhet med resten av elevgruppen utbytte av lydressursen, og ellers ved at han har noe restsyn.

Planlagt bruk av appen Skolen fra Cappelen Damm på dette tidspunktet var ca. en halvtime per uke i gjennomsnitt, og da til å lytte til en sang, se på et bilde eller et oppslag. Appen var bare tenkt brukt til lærerens egne forberedelser, og tanken var at elevene ikke selv skulle navigere i den. Det var ellers meningen at appen skulle benyttes svært lite på trinnet, og kun som et supplement eller en variasjon i undervisningen.

Digitale læremidler anses som hovedløsninger dersom de er knyttet til «det sentrale innholdet i undervisningen», jf. Prop. 81 L (2016-2017) side 325. Disse seks læremidlene er ikke løsninger som kommunen eller skolen kan forventes å ha et «teknisk eller kostnadmessig ansvar for», jf. forarbeidene punkt 22.10.6.3. Det avgjørende blir i hvilken grad og hvordan det aktuelle læremiddelet brukes av skolen og på trinnet der eleven går. Det er ikke tilstrekkelig bare å se hen til innholdet i det digitale læremiddelet som sådan.

Appen Skolen fra Cappelen Damm var ikke knyttet til «det sentrale innholdet i undervisningen» eller dekket «vesentlige deler av kompetansemålene eller er viktig for de grunnleggende ferdighetene i læreplanen for fag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet», slik lovforarbeidene forutsetter. Læremiddelet ble ikke brukt på denne måten. Bruken var i all hovedsak heller som inspirasjon og supplement til lærernes planlegging av elevenes læringsøker. Etter kommunens syn kan denne appen ikke anses som en «hovedløsning» i lovens forstand.

Appen ble uansett tilpasset på en slik måte at den kunne brukes av «flest mulig». Loven krever ikke at utformingen ivaretar *alle* behov og brukerforutsetninger.

A fikk tilrettelegging ved at en voksen hjalp til med å synstolke, og mange av oppslagene som ble vist hadde lyd. Lærerne konverterte mange av oppgavetekstene til Word, og A kunne både lese uten hjelp og gjøre oppgaver med punktskrift. Han fikk hjelp dersom han hadde behov for det til å navigere.

Uansett vil det innebære en uforholdsmessig stor byrde for kommunen om plikten til universell utforming skal gjelde for denne appen. Det har også betydning for vurderingen av forholdsmessigheten at læremidlene ikke brukes, eller brukes i svært liten grad.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 21 er oppfylt i dette tilfellet. Det er ikke holdepunkter for at det ble etablert særløsninger for A. Det ble tilrettelagt for ham i den grad det var nødvendig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter. Han hadde voksenstøtte i alle undervisningstimer og i friminutt gjennom dagen, enten av pedagog eller av assistent.

X kommune mener på denne bakgrunn at skolens tiltak var tilstrekkelige for å tilpasse de digitale læremidlene og tilrettelegge for As bruk. A ble på denne bakgrunn ikke diskriminert.

Nemndas syn på saken

Nemnda har kommet til at X kommune ikke diskriminerte A på grunn av manglende universell utforming av IKT, ved at appen Skolen fra Cappelen Damm ikke fullt ut kunne brukes med skjermleser.

Sakens rettslige utgangspunkt

Plikten til universell utforming av IKT fremgår av likestillings- og diskrimineringsloven § 18 første ledd:

«Offentlige og private virksomheter har plikt til universell utforming av hovedløsninger for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) rettet mot eller stilt til rådighet for bruker, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av

funksjonsnedsettelse. IKT-løsningene skal være universelt utformet fra det tidspunktet som er fastsatt i § 41.»

Plikten gjelder så langt det ikke medfører en «uforholdsmessig stor byrde» for virksomheten, jf. bestemmelsens tredje ledd.

Plikten anses oppfylt dersom virksomheten oppfyller krav til universell utforming i annen lov eller forskrift, jf. bestemmelsens fjerde ledd.

I likestillings- og diskrimineringsloven § 18 femte ledd er det inntatt en hjemmel for å gi forskrift med nærmere bestemmelser om avgrensing av virkeområdet og innholdet i plikten til universell utforming av IKT-løsninger. Slik forskrift ble gitt med forskrift 21. juni 2013 nr. 732 om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske (IKT)-løsninger (IKT-forskriften).

Forskriften § 3 bokstav g definerer hovedløsning i utdannings- og opplæringssektoren som:

«nettløsninger som er en integrert del av virksomhetens undervisning eller informasjonsformidling, og som virksomheten har innflytelse over.»

Brudd på plikten til universell utforming av IKT regnes som diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 12 første ledd.

I Diskrimineringsnemndas bevisvurdering gjelder det alminnelige beviskravet i sivile saker. Nemnda skal legge til grunn det faktum som er mest sannsynlig, se for eksempel Høyesteretts dom i HR-2020-2476-A avsnitt 74 og 75.

Den konkrete vurderingen

Tilsynet konkluderte med at appen Skolen fra Cappelen Damm i middels grad var i samsvar med regelverket. Det ble konstatert brudd på minstekravene i regelverket, noe som innebar at deler av appen var lite tilgjengelig for brukere med synsnedsettelser som benytter seg av skjermleser.

Nemnda legger Tilsynets vurdering av appen til grunn. På testtidspunktet i januar 2023, var denne appen ikke i samsvar med minstekravene. Leverandøren har i tiden etter klagen gjort endringer som skal gjøre appen mer tilgjengelig for brukere med synsnedsettelser. Dette har delvis skjedd etter at A byttet til en skole i Æ. Nemnda tar for sin vurdering utgangspunkt i forholdene på klage- og testtidspunktet.

Spørsmålet for nemnda blir om denne appen kan anses for å ha vært en integrert del av undervisningen ved skolen, og derfor en hovedløsning i lovens forstand.

I nemndas sak 2022/76 ga Tilsynet en generell uttalelse om hvilke nettløsninger som må anses som en hovedløsning. Saken gjaldt bruken av Quizlet i skolen, en løsning som Tilsynet anså som en tilleggsressurs brukt sporadisk i undervisningen. Tilsynet uttalte blant annet:

«For at læremiddelet skal forstås som en hovedløsning i utdanningssektoren, må det være «en integrert del av virksomhetens undervisning eller informasjonsformidling, [...] som virksomheten har innflytelse over», jf. forskriften § 3 bokstav g annet punktum. Dette innebærer at det må være «knyttet til det sentrale innholdet i undervisningen», jf. merknadene til § 18 i Prop. 81 L (2016-2017). Av punkt 22.10.6.3 går det frem at: «Sentralt i vurderingen vil være hva skoleeier eller institusjonen kan forventes å ha et teknisk eller kostnadmessig ansvar for. En tommelfingerregel i grunnopplæringen er at læremiddelet dekker vesentlige deler av kompetansemålene eller er viktig for de grunnleggende ferdighetene i læreplanen for fag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Dette betyr at ikke enhver bruk av ikt-løsninger i skolen medfører at de skal regnes å være en hovedløsning. Sporadisk bruk av tilleggsressurser og materiale som ikke primært er utviklet for bruk i skolen, vil normalt ikke anses som en hovedløsning.»

Kommunen har redegjort for at appen Skolen fra Cappelen Damm ble brukt i begrenset grad i undervisningen. Nemnda forstår det slik at det var læreren som brukte appen i undervisningen og i sin egen forberedelse, og at elevene ikke brukte den selv. Ifølge kommunen skulle appen brukes som et supplement og for variasjon i undervisningen. C mener Skolen fra Cappelen Damm ble brukt mer, men hun har ikke kunnet underbygge dette siden hun ikke har sett logger over faktisk bruk. Slik nemnda ser det, har kommunen redegjort greit for omfanget av bruken av appen.

Nemnda må ved sin vurdering legge til grunn opplysninger om sannsynlig bruk av appen. Nemnda er enig med C i at det vil være relevant for spørsmålet om hovedløsning dersom det er synsnedsettelsen som er grunnen til at en elev bruker appen mindre enn sine klassekamerater. I denne saken har kommunen imidlertid opplyst at heller ikke de andre elevene i klassen brukte appen i noe særlig omfang. Det er derfor mest sannsynlig at bruken av appen var av en slik art og et slikt omfang at appen ikke var en hovedløsning i undervisningen ved skolen. Dette gjelder selv om appen eventuelt var et lisensiert produkt ved skolen.

Skolen anvendte flere apper i undervisningen som hver for seg ble lite brukt, men der samlet bruk eventuelt kan anses for å overstige det en vil karakterisere som «sporadisk». Kravet om universell utforming av hovedløsning er imidlertid

knyttet til hver enkelt app, noe som gjenspeiles i at Tilsynet tester dem hver for seg. At en blind elev samlet sett må forholde seg til et stort antall apper og digitale læremidler som i utgangspunktet er utviklet til bruk for seende, er åpenbart krevende. Nemnda ser ikke bort fra at det ville vært bedre om undervisningsopplegget for A innebar bruk av færre digitale læremidler, men det ligger ikke til nemnda å ta stilling til dette.

Etter nemndas oppfatning var ikke appen Skolen fra Cappelen Damm en hovedløsning i undervisningen ved Y skole.

Diskrimineringsnemnda har etter dette konkludert med at X kommune ved bruken av appen Skolen fra Cappelen Damm ikke brøt plikten til universell utforming av IKT i likestillings- og diskrimineringsloven § 18. Klagen har ikke ført frem.

Uttalelsen er enstemmig.

Slutning i sak 2022/1084

Diskrimineringsnemnda har gitt følgende uttalelse:

X kommune har ikke diskriminert A på grunn av manglende universell utforming av applikasjonen Skolen fra Cappelen Damm.

Bjørnar Borvik
nemndleder

Lars Magnus Bergh

Maria Mirijanyan

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.